

Oponentský posudok na habilitačnú prácu Mgr. Kataríny Ihringovej, PhD. *Návrat reálneho: podoby fotorealizmu a hyperrealizmu aj v slovenskom umení*

Habilitačná práca Mgr. Kataríny Ihringovej, PhD. *Návrat reálneho: podoby fotorealizmu a hyperrealizmu aj v slovenskom umení* sa zaoberá presne tým, čo avizuje jej titul. To znamená, že v centre pozornosti sa nachádzajú rôzne podoby fotorealizmu a hyperrealizmu, teda dva smery vo výtvarnom umení, ktoré tým či oným spôsobom odkazujú k realizmu. Aj preto sa prvá časť práce zaoberá explikáciou pojmu „realizmus“ a pripomenutím základných historických medzníkov tohto hnutia vo výtvarnom umení a čiastočne aj v literatúre.

Realizmus je založený na presvedčení, že je možné napodobniť realitu vo formách, ktoré sú vlastné realite. To znamená, že realista verí vo vytvorení vernej kópie sveta, tvorbe pravdivého alebo prinajmenšom pravdepodobného *mimézis*, schopného ukázať svet bez štylizácie alebo deformácie, čiže ho pokúša ukázať v jeho surovom jestvovaní. Realizmus má nielen svoju dlhú históriu, ale aj predhistóriu, pričom za pôvod jeho legitimacy možno považovať Aristotelovu *Poetiku*, na čo samozrejme autorka práce správne a hlavne presne upozorňuje.

Druhá kapitola sa zaoberá návratom reálneho v umení 20. storočia. Autorka habilitačnej práce legitímne tvrdí, že veľkým impulzom pre založenie nového variantu realizmu, čiže fotorealizmu je práve fotografia. S týmto tvrdením možno iba súhlasiť, pretože fotografia spolu s filmom v západnej kultúre 20. storočia požívajú od čias svojho masového rozšírenia veľkú vážnosť a dôveryhodnosť. Tieto technické obrazy, ako ich označil komunikológ Vilém Flusser, sú jednoducho považované za hodnoverných svedkov reality. Nie som si istý, či možno hovoriť o návrate reálneho, pretože realizmus v rôznych podobách bol od svojho vzniku vždy prítomný na scéne umenia, faktom však je, že následkom jeho zneužitia dvomi totalitnými ideológiami stratil svoj vysoký kredit a preto bolo asi nevyhnutné ďalšiu podobu realizmu vymedziť ako návrat k niečomu, čo bolo prerušené a čo odstraňuje nedostatky spôsobené drastickými ideologickými obmedzeniami. Autorka práce správne upozorňuje na fakt, že fotorealizmus nenapodobňuje realitu, ale fotografiu, pričom fotografia by mala údajne spoľahlivo reprezentovať realitu. Toto naivné presvedčenie je v súčasnosti spochybňované viacerými autormi, za všetkých stačí aspoň pripomenúť názory Jacquesa Derridu alebo Gerharda Richtera.

V tretej kapitole sa autorka práce zaoberá hyperrealizmom a hyperrealitou, ktoré možno bez pochybností považovať za nové varianty realizmu. Od predchádzajúcich variantov realizmu sa však tieto varianty líšia tým, že už sa nás nepokúšajú presvedčať, že sú to práve oni, čo ukazujú, zobrazujú, reprezentujú realitu takú, aká údajne v skutočnosti je, ale skôr upozorňujú na fakt, že to, čo vidíme a považujeme za realitu, je sprostredkované rôznymi kultúrnymi konvenciami a hlavne vierou ľudí v to, že spoľahlivo vedia čo je realita.

Posledná kapitola je venovaná podobám fotorealizmu a hyperrealizmu v slovenskom umení. Je to dôležitá kapitola, pretože ukazuje, že v našich podmienkach vznikli originálne diela, ktoré

je možné priradiť k jednej alebo druhej iniciatíve. Výklad rešpektuje chronologickú postupnosť, pričom tá je účelne kombinovaná s analýzami tvorby jednotlivých autorov.

Habilitačná práca Mgr. Kataríny Ihringovej, PhD. *Návrat reálneho: podoby fotorealizmu a hyperrealizmu aj v slovenskom umení* je kvalitnou prácou, v ktorej sú rovnovážne zastúpené diachronický opis vzniku a vývoja rôznych podôb realizmu a synchronická perspektíva zameraná na explikáciu pojmov a analýzy či vedeckej deskripcie špecifických príznakov týchto nadindividuálnych historických štýlov. Autorka pracovala s úctyhodným korpusom textov, dokázala ich korektné analyzovať a funkčne využívať. Na jednej strane preukázala schopnosť analyzovať a vykladať texty jednotlivých autorov a ich diela, na druhej strane dokázala dielam vytvoriť adekvátne kontexty, ktoré „dosycujú“ ich zmysel.

Aby som však len nechválil, uvediem aj niektoré nedostatky, ktoré však rozhodne nie sú zásadnej povahy. Uvádzam ich len preto, že keby sa autorka rozhodla text alebo časť textu habilitačnej práce publikovať, tak ich treba opraviť. V prvom rade je v celej práci chybné uvádzané jedno priezvisko - Roman Jakobson nie je Roman Jacobson. Ďalej štúdia *Metaforické a metonymické póly* nie je krátka štúdia, ona vôbec nie je štúdia, ale iba časť rozsiahlej štúdie s názvom *Dva aspekty jazyka a dva typy afatických porúch* (pozri Roman Jakobson, *Poetická funkce*. Praha: Nakladatelství H & H 1995, s. 55 – 73. Ak autorka cituje české preklady a citáty necháva v češtine, tak to treba robiť v celej práci, nie raz nechať citát v češtine a inokedy ho preložiť do slovenčiny, pozri citát z knihy Roland Barthes *Světlá komora. Vysvetlivka k fotografii* na strane 77. To sú však naozaj iba detaily, a preto im nepripisujem veľkú dôležitosť.

Po zvážení všetkých *pro et contra* jednoznačne konštatujem, že habilitačná práca *Návrat reálneho: podoby fotorealizmu a hyperrealizmu aj v slovenskom umení* je prácou, ktorá vo všetkých parametroch spĺňa prísne kritériá platné pre tento typ prác a preto po úspešnej obhajobe navrhujem, aby Mgr. Kataríne Ihringovej, PhD. bol udelený vedecko-pedagogický titul **docent**.

V Bratislave 24. 3. 2022

prof. PhDr. Peter Michalovič, PhD.